

подання завідомо недостовірних відомостей у ній. Тим більше, що стаття 172-6 вказаного Кодексу зазнала останніх змін лише 13 травня 2014 року на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [3].

Література

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/1700-18>

2. Попович В. Війна з корупцією: ще один етап / В. Попович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/674-cherгова-bytva-vichnoyi-viynuz-korupcieu>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 13 травня 2014 року № 1261-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/1261-18/paran7#n7>

УДК 34.343

Рощина І. О., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Кожному виду людської діяльності притаманні ті чи інші принципи, які дають характеристику цієї діяльності і визначають її призначення. Це повною мірою відноситься до Європейської конвенції та імплементації її норм в кримінальне право України.

Під «принципом» (від лат. *prīncipium* – начало, основа) розуміють основне початкове положення будь-якого вчення, теорії, науки і т. д; внутрішнє переконання людини, її усталений погляд на те чи інше питання [1, с. 491].

Тому без визначення понять принципів будь-якого явища або дії, що відбуваються в суспільстві, в тому числі і принципів Європейської конвенції, неможливо буде не тільки вивчати і удосконалити їх, але і імплементувати норми Європейської конвенції в кримінальне право України. У юридичній літературі є визначення понять принципів права, судочинства, європейського права, міжнародного права тощо.

Принципи, які визначають побудову Європейської конвенції мають нормативну природу і закріплені в статях Європейської конвенції.

Спеціального або окремого перерахування, а також коментування всіх принципів, які закладені в статтях, Європейська конвенція не робить. Однак, аналізуючи статті Європейської конвенції можна виділити наступні принципи: верховенство права, субсидіарності, судового прецеденту, заборона дискримінації, принцип законності, принцип пропорційності, принцип потреби и принцип відповідальності. Всі перераховані вище принципи, за винятком одного принципу – судового прецеденту, особливої труднощі в практичній та науковій діяльності не представляють. Тому ми зупинимося на аналізі тільки принципу судового прецеденту.

Принцип судового прецеденту (від лат. *praecedens* /*praecedentis*/ – що передує; англ. *precedent*) – це принцип, на основі якого ухвалене судом об'єктивне рішення у конкретній справі, містить юридичне положення або надає тлумачення спірному питанню, або ж вирішує не передбачене у законі питання, якому надається формальна обов'язковість при вирішенні всіх наступних аналогічних справ, для судів тієї ж або нижчої інстанції при розв'язанні аналогічних справ, або є таким, що слугує прикладом тлумачення закону та не має обов'язкової сили. Ступінь обов'язковості прецеденту залежить від місця в судовій системі як суду, що вирішує справу, так і суду, чиє рішення береться за зразок.

Доктрина судового прецеденту вперше з'явилася в англійському праві та була закріплена ще в XIX столітті як обов'язок суддів дотримуватися рішень, прийнятих їхніми попередниками. Тут, перш за все, слід зазначити, що інститут судового прецеденту в англійській правовій системі був створений і розроблений не тільки на іншому історичному етапі, але і з тим ступенем логічності, які єдино можливі як результат сплаву високої освіченості, логіки і багатовікової практики. В Україні таких компонентів даний час, на жаль, немає.

У країнах англосаксонської правової системи прецедент тісно взаємодіє із законодавством, усуваючи його прогалини і визначаючи практику застосування. Останнім часом можна простежити наступну тенденцію: кількісне зростання законів призвело до більш активного застосування прецедентів.

У країнах романо-германської правової сім'ї прийняття відповідних правових актів має характер з'ясування і роз'яснення змісту правових норм.

Після розпаду Радянського Союзу в Україні, Росії, Білорусі спостерігається розуміння необхідності судового прецеденту в судовий правотворчості.

Аналізуючи принцип судового прецеденту можна констатувати, що він вне всякого сумніву випереджає у своєму розвитку законодавчий процес.

Він більш рухливий і тому оперативніше враховує мінливу правову дійсність. Судді при розгляді конкретних справ часто доводиться вирішувати виникаючі в правовій дійсності питання, які законодавець не завжди встигає врегулювати. У зв'язку з прогалинами в праві у судді часто не виявляється необхідного закону, а відмовити же в правосудді він не може і тому вирішує суперечку, ґрунтуючись на принципі судового прецеденту.

Цей принцип є дуже важливим принципом Європейської конвенції. Європейський суд твердо стоїть на позиції доктрини судового прецеденту, посиляючись на попередню прецедентну практику у своїх рішеннях. Характерним прикладом застосування принципу судового прецеденту є справа Андріанова та інших проти України, яку було розглянуто Європейським судом 12 грудня 2013 р. У своєму рішенні Європейський суд по цих справах вказав, що враховуючи усталену практику щодо розгляду справ стосовно невиконання рішень національних судів (див. рішення від 15 жовтня 2009 року у справі Ю.М.Іванов проти України), мало місце порушення п. 1 ст. 6, ст. 13 Європейської конвенції та ст. 1 Першого протоколу до Європейської конвенції [2].

Однак Європейська конвенція не дає ніякого роз'яснення про застосування судового прецеденту національними судами.

Тому питання про застосування Європейської конвенції в національному законодавстві в різних країнах вирішується по-різному.

Свою позитивну роль судовий прецедент може грати тільки в умовах, коли законодавство відповідає завданням сучасності, а всі органи держави, включаючи і суд, діють в строгих рамках законності.

В умовах зайвої декларативності та мінливості українського кримінального права використання судових прецедентів може привести до підміни законодавця суддею, що явно не відповідатиме принципу поділу влади. В цьому зв'язку, застосування в даний час в Україні принципу судового прецеденту, є явно недоцільним.

Література

1. Українська радянська енциклопедія. Т. 11. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1984. – 606 с.
2. Рішення Європейського суду. Справа Андріанов та інші проти України. Заява № 10319/04. Страсбург, 12 грудня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/974_969